

Opettajien digiloikasta jatkuvaan ammatilliseen oppimiseen

Tutkimustulokset osoittavat, että julkisuudessa esiin nostettu opettajien Covid19-aikana tekemä digiloikka on osittain tarua ja osittain totta. Opettajat hallitsevat etäopetukseen liittyvien ohjelmien ja sovellusten teknistä käyttöä paremmin kuin ennen Covid 19-aikaa, mutta teknologian käytön pedagoginen soveltaminen, kuten oppijoiden yhteistyön tukeminen on vielä useimmille opettajille haasteellista.

Uutta luoviin teknologioihin kuten ohjelmoitiin ja robotiikkaan liittyvä osaaminen ja pedagogiikka ovat heikolla tasolla. Digiloikkaa on tapahtunut etäyhteysohjelmistojen ja -sovellusten käytössä. Kokonaisvaltainen ja monipuolinen digitaalisen teknologian soveltava osaaminen ja pedagogisesti mielekäs käyttäminen kuitenkin puuttuvat vielä suurimmalta osalta suomalaisia opettajia.

Tulevaisuuden vaatima koulun uudistuminen edellyttää järjestelmällistä ja pitkäjänteistä opettajien osaamisen tarvepohjaista kehittämistä sekä koulun toimintakulttuurin systeemistä muutosta tukevaa rohkeaa ja näkemyksellistä monitasoista muutosjohtajuutta. Se edellyttää myös hyvien, opettajien jatkuvaa oppimista tukevien toimintatapojen ja verkostojen tunnistamista, tunnustamista ja pitkäjänteistä resurssointia koulun, kunnan ja valtakunnan tasolla.

Opettajat tarvitsevat koulun arjessa tapahtuvan jatkuvan oppimisen lisäksi sekä tarvepohjaista digipedagogista täydennyskoulutusta että mahdollisuuksia osallistua digitalisaatioon liittyvään ammatilliseen erikoistumiskoulutukseen. Laajennetun kehittämisroolin ja koulutuksen saaneilla opettajilla on käynnistyneiden muutosprosessien toteuttamisessa olennainen merkitys.

Jotta pääsisimme Suomessa tasa-arvoiseen tilanteeseen opettajien digipedagogisessa osaamisessa, kaikkien tasojen toimijoiden tulisi allekirjoittaa yhteinen ymmärrys siitä, että digipedagogisen osaamisen kehittäminen ei tapahdu loikkaamalla vaan pitkäjänteisesti hyviksi havaittuja ja tutkittuja toimenpiteitä jakamalla ja tukemalla sekä niitä jatkuvasti edelleen kehittämällä.

Haasteet

Kouluissa painitaan osittain samojen haasteiden parissa kuin kymmenen vuotta sitten: toimimattomat verkkoyhteydet, laitteet ja ohjelmistot sekä infran ylläpitoon ja osaamisen kehittämiseen tarvittavan ajan puute haastavat opettajien digipedagogisen osaamisen kehittymistä. Osa opettajista kokee epävarmuutta ja jopa pelkoa digitaalista teknologiaa kohtaan. Myös kielteinen "tämä ei kuulu minulle" asennoituminen vaikuttaa sekä yksilöiden että työyhteisöjen osaamisen kehittämiseen.

Hyvin käynnistyneiden jatkuvaa oppimista tukevien yhteistyökumppanuuksien ja verkostojen toiminnan päätyminen rahoituksellisista tai muista syistä haastaa opettajien motivoitumista ja uskoa osaamisen kehittämisen jatkumoon ja merkityksellisyyteen. Tästä yhtenä esimerkkinä on eri puolilla Suomea käynnistynyt ja hyvässä kehitysvaiheessa oleva verkostoitunut tutoropettaja-toiminta, jota ollaan ajamassa alas resurssien puutteessa, vaikka opettajat olivat juuri alkaneet omaksua uutta toimintatapaa osaksi opettajien jatkuvaa osaamisen kehittämistä.

Mun on ollu pakko, on ollu pakko voittaa se pelko ja ottaa käyttöön vaan kaikki mahdollinen ja uskaltaa kokeilla. Ehkä se ei siitä uskalluksesta muutenkaan oo ollu kiinni, vaan lähinnä ollu kiinni siitä viitsimisestä.
(opettajahaastattelu 05/2020)

Opettajat ja oppilaat käyttävät koulussa digitaalisia perussovelluksia lähinnä perinteisen tehtävien tekemiseen, mutta uutta luovien teknologioiden esim. digitaalisen valmistuksen teknologioiden, ohjelmoinnin ja robotiikan, osaaminen ja käyttö on vähäistä.

Opettajien digipedagogisen osaamisen kehittämisen tukemisen tavat kuten tiimiopettajuus ja jatkuva oppiminen osana koulun arjen toimintaa on tunnistettu, mutta koulun toiminnan rakenteisiin vaikuttavasti pureutuva jatkuvaa oppimista tukeva toiminta on vielä vähäistä suomalaisissa kouluissa.

Teknologian innovatiivisen opetuskäytön kehittäminen ja tutkiminen ovat Suomessa huippuluokkaa, mutta poliittinen päätöksenteko ei tue riittävästi eikä riittävän pitkäjänteisesti tulosten levittämistä olemassa olevien levittämiskanavien kuten verkostojen kautta.

Mitä opettajien tulisi osata ja miltä tilanne näyttää?

Vaikka on puhuttu, että Suomessa me ollaan hyvin pitkällä tässä digikoulussa ja tämmösessä ni kyllähän tämä etäopetusaika osotti, että ei välttämättä olla oltukaan, mutta nyt oli pakko ottaa digi käyttöön. Eli ei se niiku käytännössä ole kuitenkaan ollu ihan sillä tasolla ku on ajateltu, niin olihan se semmonen sokki.
(opettajahaastattelu 05/2020)

YMMÄRTÄÄ DIGITALISAATIOKEHITYSTÄ OSAAMISEN PERUSTANA

TAVOITE

Opettajat ymmärtävät digitalisaatiokehitystä suhteessa menneeseen, tähän hetkeen ja tulevaan sekä digitalisaatiokehityksen vaikutukset opetukseen ja koulun toimintaan. He hahmottavat digipedagogiseen toimintaan vaikuttavat, toisiinsa limittyvät tekijät opettajien osaamisesta, asenteista jatkuvaan osaamisen kehittämiseen, toiminnan toteuttamisen rakenteisiin ja resursseihin saakka.

TILANNE

Opettajien osaamisen kehittämisen tukeminen liittyy liikaa pelkästään välineiden ja ohjelmistojen hallintaan, sisällön tuottamiseen ja valmiiden sisältöjen käyttöön. Keskustelu digitalisaatiokehityksestä ja opettajien digitalisaatioon liittyvän asiantuntijaroolin merkityksestä on vähäistä sekä koulu-, kunta- että poliittisten päättäjien tasolla.

HALLITA DIGIPEDAGOGIIKAN MONIULOTTEISET OSA-ALUEET

TAVOITE

Opettajat osaavat yhdistää teknologista, sisällöllistä ja pedagogista osaamista monipuolisesti erilaiset oppimisen ja vuorovaikutuksen sisällöt ja tilanteet huomioiden. Heillä on tahto ja halu hyödyntää teknologiaa oppimisen ja opettamisen tukena ohjaamalla oppilaita oppimaan teknologian käyttöä ja ymmärtämään sen luonnetta ja roolia osana ihmisen toimintaa.

TILANNE

Opettajien digipedagogisen osaamisen taso vaihtelee heikosta eksperttiin ja suhtautuminen digitaalisten välineiden ja ohjelmistojen käyttöön kielteisestä myönteiseen. Toiminta kouluissa keskittyy teknologian peruskäyttöön ja perinteisten, digitaaliseen muotoon laadittujen tehtävien tekemiseen. Uutta luova teknologioiden käyttö on vähäistä.

OMATA YHTEISKEHITTÄMISEN TAIDOT

TAVOITE

Yhteiskehittäminen jatkuvana osana koulun arjen toimintaa tukee opettajien ja rehtoreiden jatkuvaa oppimista. Tiimiopettajuus, yhteiskehittämisen mallit, kehittämiseen varattu aika, oppilaiden osallisuus ja verkostotoiminta tukevat opettajien ja rehtoreiden jatkuvaa osaamisen kehittämistä.

TILANNE

Meneillään olevat laajat ja perustavanlaatuiset muutokset koulussa, kuten digitalisaatio, inklusio ja arvioinnin muuttuminen, haastavat opettajia ja rehtoreita yhteiskehittämiseen, mutta muutoksen toteuttaminen kestäväällä tavalla on haasteellista. Opettajilta ja rehtoreilta puuttuu muutoksen johtamiseen liittyvää osaamista ja työkaluja muutoksen jatkuvaan toteuttamiseen osana koulun arjen toimintaa.

Toimenpidesuosituks

Opettajien digipedagogisen osaamisen kehittämisen tukeminen edellyttää toimenpiteitä sekä poliittisilta päättäjiltä, virkamiehiltä että koulujen rehtoreilta ja opettajilta itseltään. Olennaisessa roolissa toimenpiteiden toteuttamisessa on eri tason toimijoiden tahto ymmärtää koulun toimintaa digitalisoituvan yhteiskunnan viitekehyksessä ja pitkäjänteinen toiminta tavoitteiden saavuttamiseksi.

! YMMÄRRYS DIGITALISAATIOKEHITYKSESTÄ OSAAMISEN PERUSTAKSI

Opettajien osaamistavoitteissa on huomioitava digitaalisen todellisuuden moniulotteiset sisällöt, sekä vertaisoppimisen merkitys osaamisen levittämisessä:

- Keskustelu digitalisaatiokehityksestä ja opettajien digitalisaatioon liittyvän asiantuntijaroolin merkityksestä käynnistettävä kaikilla toimijatasoilla
- Perus- ja täydennyskoulutuksen kriteerejä muokattava digitaalisen todellisuuden moniulotteisuus huomioiden
- Pitkäjänteistä osaamisen kehittämistä resursoitava sekä osana koulun arjen toimintaa että monimuotoisten täydennyskoulutusten, erikoistumiskoulutusten ja verkosto- ja tutoropettajatoiminnan kautta

! DIGIPEDAGOGINEN OSAAMINEN HALTUUN

Digipedagogisen osaamisen moniulotteisuus ja koulutustarve huomioitava päätöksenteossa ja resursoinnissa pitkäjänteisesti:

- Koulujen arjessa tapahtuvalle osaamisen kehittämiselle on taattava aikaa ja resursseja lyhytkestoisten ja liian nopeasti vaihtuvien linjausten sijaan
- Opettajille tarjottava personoitua tukea oppimiseen sekä koulutuksissa että jatkuvana osana arjen toimintaa
- Erityisesti huomioitava uutta luoviin teknologioihin liittyvä osaamisvaje

! YHTEISKEHITTÄMINEN JATKUVAN OPPIMISEN TUEKSI

Koulun kokonaisvaltainen kehittäminen ja opettajien jatkuva ammatillinen oppiminen on kytkettävä toisiinsa ja huomioitava osana koulun rakenteita ja työyhteisön arjen toimintaa:

- Opettajille tarjottava tukea ja työkaluja yhteiskehittämisen valjastamisessa jatkuvan ammatillisen oppimisen tueksi
- Rehtoreille tarjottava tukea muutosjohtamiseen sekä strategisen osaamisen yhteiskehittämiseen
- Opetuksenjärjestäjän ja koulun tunnustettava uudenlaisia kehittäjäopettajarooleja (digitutor, kehittäjäopettaja) ja resursoitava heidän toimintaansa yhteiskehittämisen fasilitaattoreina
- Yhteiskehittämistä tukevat työkalut, kuten koulujen digitaalisen todellisuuden tilannekartoitus käyttöön

Lähteet

- Airaksinen, J. (2021). Koulujen kehittymiseen vaikuttavat tekijät ja yhteistyön luonne kompleksisen adaptiivisen systeemitieteen näkökulmasta. [käsikirjoitus valmisteilla].
- Korhonen, T. ym. (2021). Digitisation or Digitalisation: Diverse Practices of the Distance Education Period in Finland. [käsikirjoitus arvioitavana].
- Korhonen, T. ym. (2020). Growing mind: Sociodigital participation in and out of the school context. Students' experiences 2019.
- Korhonen, T. ym. (2021). Students' sociodigital competences and mindset before and after Covid 19 distance learning period. [käsikirjoitus valmisteilla].
- Korhonen, T. ym. (2021). Teachers' digipedagogical competences and mindset. [käsikirjoitus valmisteilla].
- Korhonen, T. & Lavonen, J. (2017). A New Wave of Learning in Finland: Get Started with Innovation! In S. Choo, D. Sawch, A. Willanueva & R. Vinz (eds.) Educating for the 21st Century: Perspectives, Policies and Practices from Around the World (pp. 447-467). Springer.
- Lavonen, J. & Korhonen, T. (2017). Towards Twenty-First Century Education: Success Factors, Challenges, and the Renewal of Finnish Education. Teoksessa S. Choo, D. Sawch, A. Willanueva & R. Vinz (toim.) Educating for the 21st Century: Perspectives, Policies and Practices from Around the World (s. 243-264). Springer.
- Reinius, H. ym. (2021). Teachers as transformative agents in changing school culture. [käsikirjoitus arvioitavana].
- Reinius, H. ym. (2020). Tutkimus-käytäntökumppanuus uutta luovan asiantuntijuuden mahdollistajana. Teoksessa A. Martin, V. Kaukonen, E. Kostiaainen, M. Tarnanen & T. Toikka (toim.) Uutta luova asiantuntijuus - Opettajakoulutusta uudistamassa.

Kirjoittajat

Tiina Korhonen, yliopistonlehtori, Innokas-verkoston johtaja
Hanna Reinius, tohtorikoulutettava
Netta Tiippana, tohtorikoulutettava
Jari Lavonen, fysiikan ja kemian didaktiikan professori
Kai Hakkarainen, kasvatustieteen professori

Helsingin yliopisto, Kasvatustieteellinen tiedekunta

Growing Mind -hankkeen tavoitteena on tuottaa toimintamalleja koulujen, opettajien ja oppilaiden yksilöllisen, sosiaalisen ja koulutukselliseen uudistumiseen ja kehittämiseen. Hanke pyrkii yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen ja nostaa keskiön digitalisaatiokehityksestä nousevat sosiaaliset, yksilölliset ja institutionaaliset muutoshaasteet. Hanketta toteutetaan tutkimuskäytäntökumppanuudessa koulun toimijoiden kanssa tukemalla opetussuunnitelman tavoitteiden toteuttamista ja ohjaamalla oppilaiden 2000-luvun taitojen sekä opettajien ammatillista kehittymistä.

HELSINGIN YLIOPISTO

TURUN YLIOPISTO

Tampereen yliopisto

strateginen tutkimus